

VÄRDEBESKRIVNING

Område av riksintresse för naturvård i Uppsala län

Datum: 2023-12-20

Områdesnummer: NRO 03 044

Områdesnamn: Lunsen

Kommun: Uppsala

Kartblad: 11 I NV

Area: 1 348 ha

Naturgeografisk region: 24 Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Kullig terräng med relativ höjd 20–50 m

Riksvärde:

Myrkomplex	Topogent kärr	Flora, fauna	
Barrskog	Sumpskog	Flora, fauna	

Värdeomdöme: Lunsenområdet är ett för trakten högt beläget skogsområde som till stor del består av en skogsmyrmosaik. Området innehåller stora arealer föga eller måttligt skogsbrukspåverkad äldre skog av naturskogskaraktär. Dessa utgörs främst av hållmarksskog, men även av rikare skogstyper, inklusive sumpskogstyper. Området har stor rikedom på våta eller fuktiga marker av olika slag inklusive sedimentmarker med högt beläget och ofta rörligt grundvatten eller tidvis översilande ytvatten. Lunsen har vidare påfallande storlinjig och åskådlig karaktär av svallningspräglad f.d. utskärgård. Både hållmarks-våtmarksmosaikerna i högre delar och de skiftande svallsedimentavlagringarna i väster och söder är ovanligt omfattande och väl utvecklade.

Huvudkriterier:

A Område med framstående exempel på landskapstyper eller naturtyper, som särskilt väl visar landskapets utveckling samt naturlig utveckling i olika ekologiska system.
B Väsentligt opåverkat naturområde

Stödkriterier: Storlek, orördhet, kontinuitet, representativitet

Förutsättningar för bevarande: Bevarandet av våtmarkens värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning eller annan exploatering som skadar skogs- eller våtmarkerna bör inte utföras.

Säkerställande: Natura 2000, naturreservat.

Områdets huvuddrag: Lunsen är ett stort och ganska högt beläget skogsområde, som till stor del består av en mosaik av spolade hållmarker och fattigmyrar. Det mesta av det bortspolade materialet ligger som friska-fuktiga mosandavlagringar i skyddade lägen på väst- och sydsidan. Myrarna utgörs oftast av topogena kärr, sumpskog och mosseystor. Skogen har i stor utsträckning inte berörts av modernt skogsbruk och är delvis utpräglad naturskogsartad. Det gäller främst Lunsens norra hälft, där det för övrigt nästan saknas skogsbilvägar. Lunsen har stor betydelse som närströvsområde för Uppsala stad.

Större delen av Lunsen kan sägas bilda en ganska flack och svagt lutande platå, som ligger högre än det allra mesta av östra och södra Uppland. Högsta punkten ligger ca 65 m.ö.h., medan t.ex. Uppsalaåsens närliggande krönpartier ligger 40–45 m.ö.h. Platån sluttar svagt från ca 60 m.ö.h. i väster till 40–50 m.ö.h. i öster.

På grund av sitt höga läge blev Lunsen ovanligt mycket svallad under skärgårdsstadiet. I Lunsenplatåns västra del täcker en mosaik av hållmarker och små fattigmyrar en nästan sammanhängande yta av ca 6 km². Liknande mosaiker finns bl.a. i Tjäderleksbergen i sydväst (drygt 1 km²) och nära norr om mitten av Lunsens östgräns (ca 0,5 km²). Föga svallad morän finns framför allt i sänkor i östra Lunsen och på sina håll i södra Lunsen.

Skogen är nästan helt barrdominerad med här och var inslag av björk och asp. Hållmarkerna (ca 40 % av Lunsen upptas av lågvuxen hållmarkstallskog med strödd gran och björk. Talldominerad skog av torr ristyp ("lingonskog") finns på ursköld moränmark liksom torrare delar av grus- och sandavlagringarna i väst och sydväst. Frodigare mestadels grandominerad skog på bättre mark finns främst under 50 m-nivån. Mest rör det sig om skog av frisk ristyp ("blåbärsskog"). I de rikaste partierna förekommer även lågörtskog, i små partier rentav lundväxter. Dessa partier finns kring Pinglaström, kring nedre delen av Ekebybäckens båda grenar och i de södra och sydvästra brynen. Små lundartade bestånd med förutom björk och asp även ek, alm och ask återfinns i några smärre brynavsnitt i Lunsens sydvästligaste del och i östra brynet söder om Nyby.

Fuktig fastmarksskog utan nämnvärd torvbildning, "fuktskog", finns tämligen rikligt i södra och sydvästra Lunsens sedimentmarker, men förekommer även i övrigt i många surdrag och kärrkanter. Övergången mot friska skogstyper och mot egentlig sumpskog på torvmark är flytande. Ifråga om vegetationstyp och näringsstandard varierar fuktskogen starkt efter bl.a. markstruktur, grundvattennivåer och vattnets rörlighet. Fuktskog i den omfattning och med den variationsrikedom som finns i södra och sydvästra Lunsen har få om ens några motsvarigheter i centrala Uppland. Några (f.d.) fuktskogspartier är dock påverkade av dikning.

Torvmarker, myr i vid mening, inklusive kärr- och mosseartad sumpskog finns framför allt i Lunsens högre, näringsfattiga delar. Mest rör det sig om extremfattigkärr av varierande fuktighet och öppenhet. De få förekommande träden är främst tall och glasbjörk. Flera av dessa myrar utgörs till stor del av skvattram-tallmosse, t.ex. Bredmossen och Hjortronmossen. Lillmossen upptas mest av ljung-tallmosse. På lägre nivåer dominerar något rikare kärr, både öppna starrdominerade medelfattigkärr, t.ex. Långkärret, och ganska rika sumpskogspartier med varierande trädbestånd. Gränsen mot icke torvbildande fuktskog är flytande. De rikaste sumpskogspartierna finns i södra och sydvästra Lunsen.

Referenser:

- Länsstyrelsen i Uppsala län och Uppsala läns landsting, 1982. Vägvisare till naturen i Uppsala län.
- Länsstyrelsen i Uppsala län, 1986. Inventering av våtmarker i Uppsala län. Meddelanden från planeringsavdelningen, 1986:1.
- Länsstyrelsen i Uppsala län, 1987: Naturvårdsprogram för Uppsala län. Medd. 2/1987.
- Naturvårdsverket, 1994: Myrskyddsplan för Sverige.
- Uppsala kommun, 1995: Naturvårdsinventering av Uppsala kommun 1988–1996, Danmarks socken. Rapport 7/40. Park & Natur, Uppsala 1995.
- Ingmar, T., Bergmark, A. & Sandberg, G. 1968: Översiktlig naturvårdsinventering av Uppsalatrakten. Uppsala.